

Notat om DUT

Dato: 23. november 2023

Sags ID: SAG-2019-05390
Dok. ID: 3393018

E-mail: RATT@kl.dk
Direkte: 3370 3902

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 1 af 5

Hvad er DUT?

Når Folketinget og regeringen gennemfører regelændringer af bindende karakter for kommunerne, skal det statslige bloktilskud justeres svarende til de udgiftsmæssige konsekvenser for kommunerne under ét af de nye regler.

En sådan justering foretages, hvad enten der er tale om love vedtaget af Folketinget eller bekendtgørelser og cirkulærer, der er administrativt fastsat af den enkelte minister. Justeringen benævnes i daglig tale DUT (Det Udvidede Totalbalanceprincip). Det er DUT, der sikrer, at kommunerne får de nødvendige midler tilført, når Folketinget ændrer på regler af udgiftskrævende karakter, som skal føres ud i livet i kommunerne. DUT går dog begge veje. Når Folketinget fjerner en kommunal opgave eller mindsker kravene til en given opgave, så gøres bloktilskuddet også tilsvarende mindre.

DUT princippet sikrer:

- At beslutning og finansiering hænger sammen, når Folketinget lovgiver
- At kommunernes budgetter beskyttes ved, at der følger finansiering med, når nye opgaver vedtages
- At den kommunale økonomi bliver mere stabil
- At der er mulighed for en bedre styring af de samlede offentlige udgifter
- At det lokale demokrati styrkes gennem en tæt kobling af ansvar og kompetence lokalt

Et af de overordnede mål for DUT er at sikre kommunernes budgetter, når Folketinget vedtager nye udgiftskrævende regler. En tæt sammenhæng mellem på den ene side beslutning og på den anden side finansiering er også vigtig for at sikre den rigtige incitamentsstruktur hos beslutningstagerne.

Derved sikres det, at nye regler, der udspringer fra Folketinget og koster penge, påvirker statens budget – finansloven – på samme måde, uanset om det er kommunerne eller staten selv, der skal stå for den nye opgave. Derved bidrager DUT til, at de samlede offentlige udgifter kan styres bedre.

DUT er yderligere et vigtigt element i et velfungerende lokalt demokrati. Det medvirker til, at ændringer i kommuneskatten afspejler beslutninger om ændringer i serviceniveauet truffet af de lokale politikere. Det er på dette grundlag, at politikerne skal møde vælgerne igen på valgdagen, hvilket understreger, at det er vigtigt med en tæt kobling af beslutning og finansiering lokalt.

DUT er en af hjørnesteenene, når KL varetager kommunernes økonomiske interesser over for regeringen. DUT udgør således en vigtig del af det løbende budgetsamarbejde imellem KL og regeringen.

DUT-systemets udvikling

I 1972 indførtes totalbalanceprincippet for første gang i loven om kommunal udligning og tilskud. Dette princip betød, at bloktilskuddet skulle ændres tilsvarende, når en opgave blev flyttet fra en myndighed til en anden, når opgaver blev udlagt, eller når refusionssatserne blev ændret.

I 1984 indførtes Det Udvidede Totalbalanceprincip. "Udvidet" henviser til, at også de økonomiske konsekvenser af ændringer som følge af bindende statslige regler blev omfattet.

I 1987 ændredes proceduren omkring DUT, idet ministerierne nu fremover skulle drøfte de økonomiske konsekvenser af love, henstillinger og vejledninger med de kommunale parter, inden de udsendt eller blev fremsat som lovforslag. Herudover blev DUT udvidet til også at omfatte statslige vejledninger, selvom en vejledning ikke formelt er bindende. I praksis viser det sig ofte, at vejledninger har stor betydning for den kommunale praksis på et område. Det er således ikke formen af initiativet, som er afgørende for, om der skal forhandles DUT, men om regelændringen er bindende i sit indhold.

Siden har grundprincipperne for DUT ligget nogenlunde fast, mens der løbende er sket en præcisering af reglerne og procedurekravene. Eksempelvis har implementering af EU-regelændringer i national lovgivning siden 1998 været omfattet af DUT-princippet. I 2006 er rege-

Dato: 23. november 2023

Sags ID: SAG-2019-05390
Dok. ID: 3393018

E-mail: RATT@kl.dk
Direkte: 3370 3902

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 2 af 5

ringen og KL blevet enige om principperne for DUT-regulering i forbindelse med fællesoffentlige digitaliseringsinitiativer. Aftalen indebærer, at gevinsterne herved som hovedregel skal forblive i kommunerne.

I 1993 overgik det administrative arbejde med DUT fra Indenrigs- til Finansministeriet. Finansministeriet har udarbejdet en "Vejledning om Det Udvidede Totalbalanceprincip (DUT)", (vejledning nr. 63 af 9. oktober 2007) der kan hentes på Retsinformation:
<https://www.retsinformation.dk/eli/mt/2007/63>

I Aftale om kommunernes økonomi for 2022 har regeringen og KL aftalt, at der i fællesskab afdækkes mulige opdateringer af DUT-vejledningen fra 2007, herunder om beregningen af overheadomkostninger.

Hvordan foregår DUT-forhandlingerne i praksis?

Hvert år indledes "DUT-sæsonen", når Folketinget åbner i starten af oktober måned. Statsministeren holder sin åbningstale og samtidig fremlægges et katalog over de love, som regeringen ønsker at fremsætte i løbet af året – det såkaldte lovkatalog. Her får KL et første indblik i, hvilke opgaver, der tænkes indført eller ændret. I løbet af oktober måned afholdes et indledende DUT-koordinationsmøde. Her deltager KL og Danske Regioner samt Finansministeriet. Erfaringerne fra sidste års arbejde evalueres og det første udkast til årets lov- og cirkulæreprogram (LC) gennemgås. Lov- og cirkulæreprogrammet er et stort bogholderi, som holder styr på, hvilke love og bekendtgørelser m.v., som skal forhandles med KL samt resultaterne af disse forhandlinger.

Som optakt til en DUT-forhandling skal det pågældende fagministerium lave et skriftligt notat om de økonomiske konsekvenser af regelændringen og sende det til KL. Herefter begynder de bilaterale forhandlinger mellem de respektive ministerier og KL. De økonomiske konsekvenser aftales altid med et 4-årigt perspektiv.

De enkelte ministerier skal principielt starte DUT-forhandlinger om nye regler før fremsættelsen af lovforslag og før udsendelsen af eksempelvis vejledninger. I nogle tilfælde kan det dog være vanskeligt at overholde dette.

Dato: 23. november 2023

Sags ID: SAG-2019-05390
Dok. ID: 3393018

E-mail: RATT@kl.dk
Direkte: 3370 3902

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 3 af 5

DUT-forhandlingerne har en fast cyklus i løbet af året:

- Oktober: Folketinget åbner og regeringen fremsætter sit lov-katalog. Indledende DUT-koordinationsmøde.
- Oktober-april: Bilaterale forhandlinger mellem KL og ministerierne. Der afholdes DUT-koordinationsmøde ca. en gang i måneden.
- April-maj: Trepartsforhandlinger mellem KL, Finansministeriet og fagministerierne. Eventuelt uløste sager forhandles politik.
- Juni: Enighed om lov- og cirkulæreprogrammet. Aktstykket godkendes af Folketingets finansudvalg.

Dato: 23. november 2023

Sags ID: SAG-2019-05390
Dok. ID: 3393018

E-mail: RATT@kl.dk
Direkte: 3370 3902

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 4 af 5

De løbende forhandlinger med ministerierne suppleres med DUT-koordinationsmøder i løbet af året. Til de fleste af møderne indkaldes repræsentanter fra alle ministerier. Der gøres på møderne status over de igangværende forhandlinger, færdigforhandlede sager afsluttes formelt, og der diskuteres mere principielle DUT-relaterede spørgsmål.

I de sager hvor der ikke kan opnås enighed mellem KL og de enkelte ministerier, overgår disse til trepartsforhandlinger, hvor Finansministeriet inddrages. KL og ministerierne udarbejder såkaldte uenigheds-papirer til trepartssagerne, hvor parterne fremfører deres holdning i de aktuelle sager. Forhandlingerne foregår herefter mellem KL og Finansministeriet. Er det heller ikke muligt at opnå enighed i dette forum, overgår sagerne til at blive et element i de politiske forhandlinger mellem KL og regeringen om økonomiaftalen. DUT-systemet bygger på en fælles forståelse af, at antallet af sager, der overgår til henholdsvis trepart og politisk forhandling, holdes på et begrænset niveau.

Når der er enighed om de økonomiske konsekvenser af alle sager på lov- og cirkulæreprogrammet, indgår disse som en del af det bloktilskudsaktstykke, der senere skal godkendes af Folketingets finansudvalg.

Budgetgarantien og DUT

For visse kommunale udgifter er der indført budgetgaranti. Det drejer sig om de udgifter, der er særligt følsomme over for ændringer i konjunkturerne (fx kontanthjælp, aktivering og førtidspension).

Budgetgarantien sikrer en regulering af bloktilskuddet, når disse udgifter stiger og falder.

Der foretages i DUT-regi ikke regulering for regelændringer, hvis kommunaløkonomiske konsekvenser indgår i udmøntningen af budgetgarantien. Mer- eller mindreudgifter som følge af ændrede opgaver på et eller flere af disse områder indgår i stedet i statens skøn for de fremadrettede udgifter under budgetgarantien.

Da budgetgarantien altid gøres op på basis af de kommunale regnskaber, indgår den faktiske virkning af de ændrede opgaver altid i den endelige regulering af de budgetgaranterede udgifter.

Dato: 23. november 2023

Sags ID: SAG-2019-05390
Dok. ID: 3393018

E-mail: RATT@kl.dk
Direkte: 3370 3902

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 5 af 5